

OCHRANA PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ

METODICKÁ ČÁST

Cílem této publikace je seznámení čtenáře se základními čísly týkajícími se přihlášek vynálezů (patentových přihlášek), zapsaných užitečných vzorů a udělených patentů v České Republice, Spojených státech amerických a v Evropské unii. V první části jsou uvedeny základní definice a metodologie vztahující se k ochraně průmyslových práv. V druhé části si podrobně všimneme, jak se vyvíjela situace v České republice v počtu patentových ochranných českých původců, resp. českých přihlašovatelů mezi lety 2001-2005 v členění podle druhu chráněného duševního vlastnictví, mezinárodní patentové klasifikace oborů a podle kraje původu původce (přihlašovatele) patentové přihlášky. Ve třetí části je uvedeno mezinárodní srovnání míry podávání patentových přihlášek a udělených patentů jednotlivých zemí světa u dvou, ze tří hlavních, světových patentových úřadů - Evropského patentového úřadu (European Patent Office – EPO) a Amerického úřadu pro patenty a ochranné známky (United States Patent and Trademark Office – USPTO). Součástí této publikace je stručný závěr a rozsáhlá tabulková příloha s mezinárodním srovnáním.

A. DEFINICE A ZÁKLADNÍ INFORMACE

Mezinárodně doporučenou metodikou pro měření a hodnocení používaných patentových ochranných je Patentový manuál Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD, Paříž 1994), který byl vytvořen pro poskytnutí základních informací těm, kteří chtějí použít patentovou statistiku pro vytvoření ukazatelů vědy a technologií, s hlavními informacemi o tom, jak získat a analyzovat taková data. Patentový manuál je spolu s tzv. TBP manuálem¹ (o mezinárodním obchodu v oblasti technologií) a Oslo manuálem² (o inovačních šetřeních) významnou položkou pro plnější porozumění podstaty procesu technologické inovace a jejího šíření.

O udělení patentu se v ČR žádá podáním **patentové přihlášky** vynálezu podanou na předepsaném tiskopisu u Úřadu průmyslového vlastnictví ČR. Přihláška vynálezu musí splňovat náležitosti formální a obsahové. Sestává z žádosti o udělení patentu na vynález, z popisu dosavadního stavu techniky s uvedením jeho nevýhod, z instruktivního popisu řešení podle vynálezu, zpravidla doplněného technickými nákresey, grafy, vzorci, sekvencemi, z patentových nároků a z anotace. Přihláška se podává ve všech státech, ve kterých potenciální majitel patentu požaduje ochranu. Mezinárodní ochranu vynálezu lze nejlépe zajistit mezinárodní přihláškou patentu s využitím Patent Cooperation Treaty (PCT)³. Každá patentová přihláška musí také obsahovat jméno a adresu vynálezce (někdy také označovaného jako **původce**) a osoby, firmy nebo instituce přihlašující patent - **přihlašovatele** (vynálezce a přihlašovatel mohou být jedna a táž osoba).

Podáním přihlášky vzniká přihlašovatelovi právo přednosti (priority). To především znamená, že v případě udělení ochrany na přihlášený předmět či jeho zveřejnění v průběhu řízení o přihlášce vynálezu nemůže být jinému přihlašovatelovi účinně přiznána ochrana na stejný předmět přihlášený později. Pokud přihláška neobsahuje zjevně nepatentovatelné řešení a pokud nemá nedostatky, které by bránily jejímu zveřejnění, ÚPV přihlášku zveřejní do uplynutí 18 měsíců od vzniku práva přednosti a toto zveřejnění předmět oznámí ve Věstníku.

Patent je ochranný dokument, který se uděluje na vynález. Majitel patentu má výlučné právo chráněný vynález využívat, poskytovat souhlas k využívání jiným osobám (což se děje licenční smlouvou) a má i právo převést patent na jinou osobu. Vynález, na který byl udělen patent, např. výrobek, zařízení k výrobě, chemická látka nebo výrobní postup, nesmí být bez souhlasu majitele vyráběn, nabízen k prodeji nebo využíván třetí osobou pro průmyslové nebo komerční účely. Patenty jsou udělovány na vynálezy, které jsou nové, jsou výsledkem vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné.

Užitečným vzorem lze chránit technické řešení, které je nové, přesahuje rámec pouhé odborné dovednosti a je průmyslově využitelné, nemusí dosahovat dimenzí vynálezu. Užité vzory se zapisují do rejstříku na základě tzv. registračního principu, kdy ÚPV zapisuje užitečný vzor do rejstříku, aniž by zkoumal, zda předmět přihlášky vyhovuje kritériím novosti a tvůrčí úrovně, tj. zda je způsobilý k ochraně. V tom je hlavní rozdíl od systému patentového. Vzhledem k tomu, že zápisem užitého vzoru do rejstříku ÚPV vzniká ochrana, jejíž účinky plně odpovídají účinkům patentu, lze užitečným vzorem získat ochranu řešení způsobilého k zápisu mnohem rychleji než patentem. K zápisu užitého vzoru do rejstříku dojde ve srovnání s patentem velmi rychle, zpravidla do 2 až 3 měsíců od podání přihlášky.

¹ Měření vědeckých a technologických činností. Navržená standardní metoda pro sběr a interpretaci údajů o technologické platební bilanci – TBP Manual, OECD, Paříž 1990 (viz kap. 12)

² Návrh směrnice OECD pro sběr a interpretaci údajů o tech. inovacích – Oslo Manual, Paříž 1992 (viz kap. 14)

³ Mezinárodní přihlášky podle PCT, k níž ČR přistoupila v r.1993, poskytují možností jedním podáním přihlásit vynález za mírný poplatek se stejnou účinností ve více státech najednou. Mezinárodní rešerše a předběžný průzkum jsou vypracovány centrálně. Jejich výsledek je předběžným testem úspěšnosti eventuální národní fáze přihlášky, která by už probíhala bez rešerše a s menšími náklady. Výhodnost tohoto postupu potvrzuje stále stoupající počet přihlášek podle PCT v zahraničí i u nás.

Udělování evropských patentů je úkolem **Evropské patentové organizace** (dále jen **EPO** - European Patent Organization), která jej plní prostřednictvím svého výkonného orgánu Evropského patentového úřadu, pod dohledem Správní rady složené ze zástupců všech smluvních států. Evropský patentový úřad má sídlo v Mnichově a pobočky v Berlíně, Haagu a Vídni.

Úřad pro patenty a ochranné známky ve Spojených státech (USPTO – The United States Patent and Trademark Office) je národním patentovým úřadem USA. USPTO publikuje patentovou přihlášku pouze tehdy, pokud je patent udělen (což může v některých případech trvat až pět let).

Patentová přihláška bývá publikována ve většině zemí, včetně EPO, do 18 měsíců ode dne podání. K udělení patentu dochází v 50 % případů do 4 let. Z důvodu větší aktuálnosti se tedy pro účely srovnávání používá ukazatel počtu patentových přihlášek. Výjimkou jsou Spojené státy, kde se jako ukazatele používá počet udělených patentů. USPTO totiž publikuje přihlášku pouze tehdy, pokud je patent udělen. Udělené patenty i patentové přihlášky jsou regionálně členěny podle země stálého bydliště vynálezce, jenž je uvedena v každém patentovém dokumentu. V případě, že má jedna přihláška, resp. patent, více vynálezců, je rozdělena rovnoměrně mezi země jejich trvalého bydliště.

Mezinárodní patentová klasifikace (dále jen **IPC** - International Patent Classification) je třídící systém pro patenty a vynálezy, autorská osvědčení na vynálezy, užité vzory a osvědčení o užitnosti. IPC má hierarchický systém v němž je celá oblast technologií rozdělena do sekcí , tříd, podtříd, skupin a podskupin. Klasifikace IPC je součástí přílohy této kapitoly spolu s klasifikací patentů z high-tech oblastí. **USPTO** používá jiný klasifikační systém (USPOC - US Patent Office Classification), jež je rovněž založen na technologii, avšak struktura je odlišná.

Patentová rodina (patent family) je soubor patentů přijatých v různých zemích k ochraně jednoho vynálezu. Vynálezce obvykle podává první (prioritní) patentovou přihlášku v zemi, kde žije. Po podání přihlášky má 12-měsíční lhůtu k ochraně svého vynálezu v ostatních zemích. Je pravidlem, že patentová rodina se skládá z prioritní přihlášky u národního úřadu a ekvivalentních zahraničních verzí přihlášky. Patentové rodiny jsou vytvářeny za účelem zvýšení mezinárodní srovnatelnosti (je potlačena domácí výhoda, hodnoty patentů jsou více stejnorodé).

Patentové rodiny prezentované v této publikaci se odvolávají k tzv. trojitým rodinám. **Trojitá patentová rodina** (triadic patent family) znamená, že pro jeden vynález byla podána patentová přihláška u EPO a JPO (Japonský patentový úřad) a byl udělen patent USPTO. Pro patentovou rodinu vstupující do databáze má základní význam první (prioritní) publikace patentu. Pro mezinárodní srovnání má rozhodující význam tzv. rok priority, tzn. rok první publikace patentu.

B.ZABEZPEČENÍ ÚDAJŮ O PATENTECH V ČR

Patentová data poskytují podrobné informace o technologické činnosti zemí, zahrnující dlouhodobé periody v dostupných časových sériích. Hlavní informace, které mohou být získány z patentové dokumentace se vztahují k druhu dokumentu, roku přihlášky (udělení patentu), typu technologie zahrnuté v nároku, jménu a národnosti vynálezce a přihlašovatele, a také název a anotaci. V České republice jsou tyto údaje shromažďovány Úřadem patentového vlastnictví (dále jen ÚPV) ČR.

Údaje uvedené v této publikaci byly získány z dat poskytovaných ÚPV pro bibliografickou databázi EPIDOS (Evropský patentový, informační a dokumentační systém). Z tohoto důvodu jsou patentová data tříděna podle data publikování. Data jsou dále členěna dle metodiky Patentového manuálu OECD.

Patentová data členěná podle země, resp. kraje původce vynálezu jsou tříděna tzv. zlomkovou metodou (např., když čtyři vynálezci různých národností (z různých krajů) vyplní společně patentovou přihlášku, jedna čtvrtina tohoto patentu se připíše každé zemi (kraji)).

Patentová data jsou členěna také podle mezinárodní patentové klasifikace (IPC). Jestliže je jednomu patentu přiřazeno více IPC kódů, je jeho indikace přiřazena prvnímu kódu IPC. Na základě IPC pak jsou dále přihlášky a patenty tříděny v rámci tzv. „high-tech“ výrobků, resp. jejich skupin.